

Lei-Document 58

27 FEBRUARI 2017

Wetsvoorstel Associate degree naar de Tweede Kamer en zaken die op de Dag van de Ad nog aan de orde kunnen komen...

Inleiding

Het wetsvoorstel voor de Ad als zelfstandige opleiding is 13 februari jl. naar de Tweede Kamer gestuurd, nadat de Raad van State aangaf geen specifieke opmerkingen en kanttekeningen hierbij te hebben. Vervolgens is op 23 februari in een procedurevergadering door de onderwijsspecialisten van de TK over de wetswijziging gesproken, met als uitkomst dat 'de inbrengdatum voor het verslag is vastgesteld op donderdag 20 april a.s. te 10.00 uur'. Kortom, er wordt snelheid gemaakt, maar een en ander wordt nog even doorgeschoven.

Dat maakt het zeker interessant om op de komende Dag van de Ad op 17 maart naar een aantal aspecten te kijken. Op zichzelf kunnen er via de formele weg die loopt via OCW geen aanpassingen meer plaatsvinden als het gaat om de wet zelf. Mogelijk dat via andere kanalen er partijen zijn die vinden dat het toch handig kan zijn om de Ad nog beter een plek te geven in het gehele onderwijs-systeem. Op de Dag van de Ad kan dit onderwerp van gesprek zijn.

In deze nieuwsbrief geven we een overzicht van een aantal zaken die ook al eerder in onze nieuwsbrieven aandacht hebben gekregen, maar vervolgens in reacties en andere uitingvormen een duidelijke vorm van bijval hebben mogen ontvangen. Anders gezegd, zaken die een behoorlijk draagvlak lijken te hebben. Dus daarom kunnen deze in de middagsessies in ieder geval op tafel worden gelegd, om door de aanwezigen van commentaar te worden voorzien.

Voor de goede orde: er zijn naast de inhoudelijke punten in deze nieuwsbrief nog wel diverse kanttekeningen bij het voorstel te plaatsen, maar die laten we hier achterwege. Die worden simpelweg rechtstreeks met OCW gecommuniceerd.

En tenslotte moeten we helaas stellen dat de Dag van de Ad vol zit. Maar dat laat onverlet dat we commentaar, aanvullingen en suggesties op prijs stellen – ook mee te nemen voor de 17^e maart.

Wetsvoorstel en aandachtspunten

Hieronder zetten we een aantal punten met betrekking tot het wetsvoorstel op een rijtje, vooral omdat deze naar onze mening anders zouden moeten worden geformuleerd dan wel aan verandering onderhevig zouden moeten zijn en daarmee een verrijking voor het invoeren van de Ad zijn.

- 1 1 keer Ad, B en M
- 2 Propedeutische fase
- 3 Doelmatigheid
- 4 Doorstroom... voor de bachelorgraad
- 5 Samenwerking mbo-hbo
- 6 Arts / Science

1 1 keer Ad, B en M

Een aspect dat na de publicatie van het wetsvoorstel vorig jaar veel aandacht kreeg in de reacties, is het voorstel dat elk persoon tegen wettelijk collegegeld 1 Ad, 1 Bachelor en 1 Master mag doen.

Dat lijkt op zich een logische gedachte, op basis van de situatie die nu geldt, maar er zitten toch wat haken en ogen aan – en het voorstel doet geen recht aan een allerlei redenen waarom de Ad nu juist is ingevoerd.

Een belangrijk bijzonder punt is dat de Ad-opleiding en de bacheloropleiding straks eenvoudigweg twee parallelle leerlijnen zijn, zodanig dat op twee verschillende manieren tot de graad Bachelor in het hbo kan worden gekomen. Dat is nieuw voor het hoger onderwijs in ons land, waarbij tot nu toe alle leerlijnen ‘gestapeld’ zijn – dus na elkaar kunnen en moeten worden gevolgd (tenzij iemand uiteraard tot een volgende studie wordt toegelaten op basis van een vrijstelling voor het moeten hebben van een diploma op het niveau eronder). Dat betekent een goede afweging van de mogelijkheden die zo’n paralleliteit biedt, en wat de consequenties ervan zijn. Het idee is dat er nu meer een juridische, formele en politieke beslissing is genomen, en dat is jammer.

Met dit voorstel is er een grote kans dat er onrecht wordt gedaan aan grote groepen studenten die bewust voor de Ad kiezen, en vervolgens juist niet voor de Bachelor bij een bekostigde hogeschool, ook niet op langere termijn, en om allerlei verschillende redenen de Ad als ‘horizon’ op de studie-einder zien.

Zo zijn er studenten en werkenden die juist de Ad willen halen met het oog op de komende ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, vooral als gaat om degenen die nu al op het mbo-4-niveau werkzaam zijn. Dan kan het ook handig zijn om direct of indirect na het hebben behaald van een Ad die vooral past bij de huidige functie, een andere Ad te gaan doen. Het kan daarbij gaan om een relevante en doelgerichte aanvulling bijvoorbeeld om te komen tot een cross-over-geheel, een combinatie van studies in twee sectoren of een totaal van elkaar meer aanvullende competenties. Dat zijn situaties waarbij een Bachelor wellicht veel minder kansen biedt, gelet op de structuur binnen zo’n deel van de arbeidsmarkt.

Hiermee wordt het individueel invullen van een ‘levenlang leren’ bevorderd. Bepaalde doelgroepen krijgen op die wijze de kans om eerder ‘horizontaal’ bij te blijven, wat iets anders is dan alleen maar ‘verticaal’ te moeten opgaan voor een Bachelor. De druk op mensen om steeds maar hoger opgeleid te moeten zijn – mogelijk daarmee niet altijd meer kansen scheppend voor zichzelf - wordt aldus ten onrechte groter.

Pleidooi voor zelf kiezen wat het beste is

Derhalve wordt er vanuit verschillende organisaties gepleit voor een situatie waarbij iedereen zelf mag bepalen wat het beste is van de twee volgende opties, als het gaat om het volgen van studies tegen betaling van het wettelijk collegegeld:

1. Twee Ad-opleidingen volgen
2. Eén Ad en één Bachelor volgen.

Overigens gaat het in geval 1 om vier jaren nominale studie tegen wettelijk collegegeld (en een eventuele Bachelor (of een deel daarvan om deze graad te behalen) tegen instellingscollegegeld, in geval 2 om maximaal zes jaren studie met betaling van wettelijk collegegeld.

Argumenten OCW

Het is ook uiteraard interessant om te zien wat OCW naar voren brengt ten aanzien van dit punt. Hier de tekst uit de toelichting op het wetsvoorstel – en de kanttekeningen staan er dan gewoon maar weer tussenin, in de bekende kaders:

“Een laatste belangrijk punt dat uit de consultatie naar voren kwam, was dat sommige partijen het graag mogelijk zien dat een tweede associate degree-opleiding, of een eerste associate degree-opleiding na het behalen van een bachelor- of mastergraad, gevolgd kan worden tegen wettelijk collegegeld.”

Naar onze bescheiden mening is het tweede voorstel helemaal niet als zodanig gedaan, dus na een afgeronde B of een M ook nog een keer een Ad mogen doen tegen wettelijk collegegeld – in ieder geval niet in de stukken van onze kant en ook niet vanuit organisaties die hebben gereageerd op het eerste wetsvoorstel. Dat OCW het toch noemt, is opmerkelijk, ook al omdat het simpelweg niet voor de hand ligt om die weg te faciliteren. Graag zouden we de bron willen detecteren...

“De reacties geven geen aanleiding om dit mogelijk te maken. Met dit wetsvoorstel is gekozen om het mogelijk te maken één graad Associate degree, één bachelor- en één mastergraad tegen wettelijk collegegeld te behalen, mits in deze volgorde.”

Deze gedachtegang, een verticale aanpak als het gaat de leerwegen, ligt zeker voor de hand. De overheid ziet graag dat mensen zich opscholen, en dan is een studie die leidt tot een graad op een lager niveau dan eerder al is bereikt, absoluut een optie, maar het belastinggeld kan niet in alle scenario's worden ingezet – het persoonlijke en publieke belang afwegende.

“Het uitgangspunt van het wetsvoorstel is immers dat de associate degree-opleiding een aantrekkelijke optie moet zijn voor jongeren en volwassenen voor wie de duur of het niveau van de hbo-bacheloropleiding een drempel vormt.”

Exact. Dat zijn twee belangrijke redenen: niet 4 maar 2 jaar (als eerste stap) dan wel niet een gereede kans lopen op uitval als voor de Bachelor wordt gekozen. Overigens kunnen de kansen met een Ad op de arbeidsmarkt een heel stuk gunstiger zijn dan voor een Bachelor, maar goed, zo zijn er meer redenen om voor een Ad te kiezen.

Overigens heeft deze passage op zich niets van doen met de 1+1+1-politiek.

“Het past daarom niet om voor personen met een bachelor- of mastergraad, die hebben bewezen dat die drempel voor hen niet bestond, alsnog een associate degree-opleiding tegen wettelijk collegegeld open te stellen.”

Maar... dat voorstel is dus nou net *niet* gedaan, simpelweg na te gaan door de formele bronnen ten aanzien van de reacties te raadplegen. Dat is ook niet het punt. Het gaat om 2 x een Ad in plaats van 1 keer een Bachelor... Daarop wordt helaas niet ingegaan en is dus ook niet na te gaan wat de overheid zou hebben gedaan als dit voorstel wel in ogeschouw zou zijn genomen. Het kunnen doen van 2 Ad's, voor degenen die juist niet de Bachelor willen doen en bijvoorbeeld binnen hun werkveld meer kansen op werk via de Ad hebben, past wel bij de uitgangspunten.

2 Propedeutische fase

Een ander interessant, opmerkelijk en eigenlijk niet sterk onderbouwd besluit betreft de zgn. propedeutische fase binnen het hbo. In het voorstel staat dat de Ad geen propedeutische fase heeft – waarbij overigens de vraag is of het dan ook formeel straks niet meer mag.

Dat is op zich vreemd, als je kijkt naar de inhoudelijke redenen, aangezien deze fase er in het hbo alleen maar is om een periode af te bakenen waarin de opleiding een bepaalde basis voor de studie legt. Daarom worden er ook tevens 'voorspellende' vakken en bijbehorende competenties aangeboden – mede gelet op de doelstellingen van de propedeuse (wat dus iets anders is dan 'het eerste leerjaar'): oriënterend, selecterend en verwijzend. Dat betekent dat er ook geen propedeutisch getuigschrift kan worden uitgereikt. OCW vindt dit te verdedigen aangezien de Ad maar twee jaar vergt (zie verderop).

Negatief... en positief...

Daar staat evenwel tegenover dat er ook bij de Ad een bindend studieadvies moet worden uitgebracht, zoals bij alle andere opleidingen in het hbo en wo. Om dit mogelijk te maken wordt als 'oplossing' ervoor gekozen om in formele zin de eerste 60 studiepunten als de propedeutische fase te zien.

Dat houdt in dat een Ad-student wel de negatieve gevolgen van de keuze voor een tweejarige studie mag ondervinden, net als bachelor-studenten, maar niet de positieve ervaring kan beleven door net als die collega-studenten een diploma te verwerven.

Zeker voor studenten met een werkkring is het van groot belang een diploma in handen te hebben. Het gaat dan niet alleen om het 'bewijs' van een positieve persoonlijke ervaring, maar het papiertje wordt ook veelal gevraagd als bewijs door de werkgever.

Los daarvan moeten ook goede Ad-studenten kunnen doorstromen naar een wo-bachelor, en in dat geval kan de universiteit een propedeutisch hbo-diploma eisen.

Kortom, waarom niet gewoon een propedeutische fase toestaan - en het vervolgens aan de opleiding overlaten om daaraan een examen te koppelen? Laat de keuze aan de opleiding, zeker als dit past in de aanpak en de wijze waarop men de studenten wil bedienen.

Argumenten OCW

In de toelichting op het wetsvoorstel wordt het volgende gesteld als het gaat om dit standpunt: *“De bepalingen betreffende het propedeutisch examen worden niet van toepassing op de zelfstandige associate degree-opleiding. Gezien de korte duur van een associate degree-opleiding kent deze geen propedeutische fase en dus ook geen propedeutisch examen. Studenten die onverhoopt na het eerste studiejaar stoppen, kunnen bij de examencommissie verzoeken om een verklaring waarin de tentamens zijn vermeld die met goed gevolg zijn afgelegd.”*

Dit is een duidelijk politiek en strategisch standpunt, en nadrukkelijk niet inhoudelijk. Zoals gezegd is er geen enkele reden om geen propedeutische fase, en ‘dus’ geen propedeutisch examen, te hebben. De functies van de eerste fase van een opleiding gelden ook voor een Ad-opleiding, en daar hebben alle studenten simpelweg recht op.

Er zullen studenten zijn die na het eerste Ad-deel alsnog kiezen voor een overstap naar een verwante bacheloropleiding. Ook kan een Ad-opleiding, zeker als deze is gericht op een wat bredere sector van de arbeidsmarkt, een paar afstudeerrichtingen hebben – al is het maar om de keuze te hebben uit een directe doorstroom naar een resterend programma voor een Bachelor en de instroom op de arbeidsmarkt.

De oplossing met een ‘verklaring’ is een zeer opmerkelijke, want elke student die op welk moment dan ook de opleiding verlaat, kan om een dergelijk document vragen. Het is een absoluut verkeerd signaal naar ‘de markt voor Ad’ers’ toe om te stellen dat degenen die na het eerste jaar stoppen – en kennelijk alle studiepunten ervan hebben behaald (!) – dan maar tevreden moeten zijn met een simpele verklaring, zonder enige waarde en een bepaald civiel effect.

3 Doelmatigheid

Een belangrijk vernieuwend element in deze wetgeving voor de Ad als opleiding is wat er wordt voorgesteld met betrekking tot de doelmatigheid ervan. We citeren: *“De instelling zal niet meer vooraf aan hoeven te tonen dat er specifieke functies zijn op niveau 5, die zich onderscheiden van niveau 4 (mbo-4) en niveau 6 (hbo-bachelor). Daarmee wordt de weg vrij gemaakt voor een groter associate degree-aanbod, ook gericht op beroepen in de toekomst en cross-overs op het grensvlak van sectoren. Het loslaten van een strakke koppeling aan specifieke functies op niveau 5 past ook beter bij sectoren waar niet wordt gewerkt met zogenoemde functiehuizen, en er dus ook geen functies op niveau 5 bestaan. Uiteraard laat dit onverlet dat de arbeidsrelevantie van de associate degree-opleiding moet aansluiten bij een substantiële behoefte van het werkveld”.*

Het is van belang om dit goed te lezen, in combinatie met alle andere zaken die gelden voor de Ad, en de positionering in het hbo – zoals het doorgaan voor een bachelorgraad. Er staan twee zaken die van belang zijn:

- Het bestaan van specifieke *functies* is niet meer nodig, tussen mbo-4 en hbo-bachelor;
- Wel moet de arbeidsmarktrelevantie zichtbaar worden gemaakt aan de hand van een duidelijke *behoefte* aan Ad’ers.

Anders gezegd: er dient in het beroepenveld een sector of combinatie van sectoren te zijn waar voldoende behoefte is - en ook wel even zal blijven - aan mensen die een Ad hebben gedaan. De doelmatigheid moet derhalve meer op macro- en *meso*-niveau dan op micro-niveau worden aangetoond. Een nadeel daarvan lijkt te zijn dat de regionale component van de doelmatigheid minder zal meetellen dan wat op landelijk niveau nodig is.

Dat alles wordt mede versterkt door de kanttekening over het niet ‘zaligmakend’ zijn van functiehuizen oftewel het moeten kijken naar cao’s of raamwerken waaraan allerlei kenmerken van werkzaamheden zijn gekoppeld.

Een specifiek geval is dat er op basis hiervan Ad's kunnen worden ontwikkeld, waarbij er binnen zo'n functiehuis geen banen zijn die in het directe verlengde liggen van wat Ad'ers allemaal doen.

Echter...

Deze formulering laat veel ruimte voor het neerzetten van een Ad. Maar aan de andere kant zal het dan wel even zoeken zijn naar criteria die de CDHO (en de NVAO) kunnen gaan gebruiken. De aanvragende hogeschool heeft aldus behoorlijk wat vrijheid om de behoefte aan te tonen. Daarnaast is het zonder meer voorstelbaar dat met de Ad als zelfstandige opleiding juist heel flexibel kan worden omgegaan en dat een bepaalde Ad zichzelf als opleiding best kan gaan bewijzen in de loop der jaren. Dus als blijkt dat er geen functies (meer) zijn, kan zo'n Ad of verdwijnen of zichzelf 'her-uitvinden door arbeidsmarkgerichte aanpassingen'.

Toch zou deze formulering in de praktijk wel eens te vrijblijvend blijken te kunnen zijn. Dat heeft te maken met het scherp kunnen krijgen van 'de behoefte van het werkveld'. Een opleiding kan niet altijd in z'n eentje een duidelijk beeld schetsen van de (regionale en landelijke) arbeidsmarkt, zeker niet als het gaat om de wat langere termijn, om te voldoen aan de eis van de *substantiële* behoefte. Het kan daardoor gaan gebeuren dat aanbieders van Ad's zich baseren op bronnen die zichzelf als voldoende ervaren of juist blijken niet aan te sluiten bij wat het werkveld zelf als van groot belang vindt – niet alleen inhoudelijk maar vooral als het gaat om de dynamiek bij de competenties die nodig zijn op wat langere termijn.

Een interessante optie, zeker nu de Ad op eigen benen komt te staan, kan zijn het komen tot een ondersteunend format voor Ad-opleidingen voor de inhoudelijke contacten met het werkveld. Dat kan bijvoorbeeld door juist voor de Ad te komen tot het formeel mogelijk maken van het instellen van werkveldcommissies (beroepenadviesraden) – want (dat is niet breed bekend) zo'n commissie staat nergens formeel vermeld in de wet of daaraan gelieerde kaders. Het kan leiden tot een aanpak waarbij op landelijk niveau (met de Ad-opleidingen die inhoudelijk met elkaar verwant zijn) en op regionaal niveau invulling wordt gegeven aan het periodiek monitoren van de ontwikkelingen binnen het werkveld – in samenspraak met werkgevers- en werknemersorganisaties die van hun kant zorgen voor de bezetten van de werkveldcommissies en het 'voeden' van de arbeidsmarkt-analyses.

Een uitdagend aspect kan ook zijn dit alles te koppelen aan een goed gereguleerd alumni-beleid. Een extra stimulans is zonder meer dat Ad'ers die de arbeidsmarkt opgaan, toch in zeer veel gevallen ook wel weer een keer willen gaan proberen de bachelorgraad te verwerven...

4 Doorstroom... voor de bachelorgraad

Een belangrijk element van de inbedding van de Ad binnen het hoger onderwijs, om allerlei redenen die er zijn om studenten te verlokken aan het hbo te beginnen, is het scheppen van mogelijkheden om na de Ad een Bachelor te behalen. Dat is in de huidige situatie een formeel aspect van de vormgeving van een Ad-programma, De verwachting was dat een daarop gelijkende aanpak in de wet terecht zou komen. Echter, de mogelijkheden om als Ad-afgestudeerde een Bachelorgraad te behalen, worden behoorlijk vaag omschreven in het voorstel.

De opzet is dat de Ad-opleiding moet aangeven welke opleidingen er zijn waarvoor men zich kan aanmelden, en dat is in formele zin: "*In de onderwijs- en examenregeling van de associate degree-opleiding wordt beschreven welke mogelijkheden er zijn voor een aan de instelling afgestudeerde met een graad Associate degree om door te stromen naar een bacheloropleiding*". Dus het is aan de afleverende partij om een keuze te maken uit de mogelijkheden en deze te communiceren naar de studenten toe. Of kan een student vragen aan het management vragen hoe het zit met de kansen om een Bachelor te doen, nog weer ergens anders...? Kijk maar bij de toelichting waarin staat dat het gaat om opleidingen waarbij de Ad-student overweegt naar toe te gaan...

De toelichting geeft dus meer helderheid, als een aanvulling op wat daaronder dient te worden verstaan: "*De instelling die de associate degree-opleiding verzorgt, ondersteunt de student in zijn oriëntatie op hbo-bacheloropleidingen. Deze instelling beschrijft tevens in de onderwijs en -examenregeling welke mogelijkheden er zijn voor doorstroom naar de hbo-bachelor zijn voor de aan*

deze associate degree-opleiding afgestudeerden. De medezeggenschap heeft instemmingsrecht op het betreffende deel van de onderwijs- en examenregeling.

De instellingen die hbo-bacheloropleidingen verzorgen waarnaar de associate degree-student overweegt door te stromen, dragen er zorg voor dat de student kennis kan nemen van de inhoud en duur van het resterende deel van hbo-bacheloropleidingen. Deze instellingen dragen er ook zorg voor dat de associate degree-afgestudeerde die voor de hbo-bacheloropleiding kiest, het resterende deel van de opleiding op een zo efficiënt mogelijke wijze kan afronden, bij voorkeur in een verkorte periode. Hierbij zij aangetekend dat het uiteindelijk aan de examencommissie van de desbetreffende (groep van) hbo-bacheloropleidingen is om te bepalen welke programmadelen de associate degree-afgestudeerde nog moet volgen om een hbo-bachelordiploma te kunnen behalen.

Het is wenselijk dat de hogescholen in gezamenlijkheid tot een ruim aanbod van hbo-bacheloropleidingen komen waarnaar associate degree-afgestudeerden kunnen doorstromen. Hiermee wordt recht gedaan aan de profilering van de student en de emanciperende functie van de associate degree-opleiding”.

De Ad-opleidingen en de door deze instellingen in de OER genoemde bacheloropleidingen dienen zich in te spannen als het gaat om de voorlichting. Overigens is het voorstelbaar dat een Ad'er nou net naar een andere bacheloropleiding wil gaan, maar dan geldt kennelijk wat er mogelijk is voor zij-instromers in een opleiding...

Verder worden er geen eisen gesteld aan de ontvangende opleidingen, als het gaat om de (harde) rechten die er voor de Ad'er zijn. Dat kan gaan opspelen als een student vertraging oploopt (uit een cohort loopt, met een bepaalde OER), niet direct doorgaat met de studie of als de ontvangende opleiding besluit om toch maar veranderingen in het programma door te voeren.

OCW geeft aan dat de student centraal moet staan hierbij, maar gokt als het ware op een wederzijdse bereidheid.

Een opmerking die in ieder geval dient te worden gemaakt, is dat er in dit stukje van de toelichting staat dat het resterende programma om de bachelorgraad te behalen, het liefst *verkort* is. Dat is een cruciale misvatting, aangezien deze formulering suggereert dat een Ad'er op die manier de bachelorgraad in minder dan 4 jaar kan behalen. Dat zou wel een heel bijzondere leerweg gaan worden... Maar goed, als het gaat om een programma van 2 jaar na de Ad – dus dat het resterende programma niet langer dan nodig aan studie vraagt, zullen de bezitters van het Ad-diploma al tevreden zijn...

Uit alle stukken is duidelijk geworden dat die 'andere bacheloropleidingen' die Ad'ers willen aannemen, zich ook bij een andere hogeschool dan die van de Ad-opleiding kunnen bevinden. Dat maakt de afhankelijk nog alleen maar groter. En moeilijker te regelen voor de studenten, zonder dat er inhoudelijke verplichtingen van de ontvangende partij tegenover staan.

We kunnen ons voorstellen dat dit punt wordt aangescherpt. Dat zou kunnen, zoals voor andere aspecten al is gebeurd (bijvoorbeeld voor de maximaal 150 ects na de Ad, niet in de huidige wet te vinden maar wel in het NVAO-kader), via de andere en aanvullende kaders. Een eerste zeer gemakkelijk te regelen vormgeving is dat bij een verwante doorstroom binnen de eigen hogeschool het resterende programma voor de Bachelor maximaal 150 ects kent (dus maximaal 2,5 jaar), want intern moet er toch altijd wel iets te regelen zijn...

Daarbij kan worden aangetekend dat in het geval de Ad een zelfstandig geheel is zonder een vervolg binnen de eigen hogeschool, dit duidelijk in de voorlichting moet worden aangegeven. Mogelijk dat een andere hogeschool wel iets kan bieden, maar dan moet de student zelf op zoek gaan, en dit niet alleen bij de opleiding neerleggen, met de eis: Jullie moeten in de OER alle mogelijkheden opsommen... dat staat in de wet...

Nog even: dit alles geldt dus alleen maar voor iemand die direct na de Ad wil doorstromen - want de OER is per cohort geldig. Dat alle hogescholen, en misschien via de Regionale Associate Colleges, ook over andere vormen van doorstroom afspraken gaan maken, regionaal en zeker ook landelijk, is alleen maar meegenomen.

5 Samenwerking mbo-hbo

Als het gaat om de Ad en het verder uitrollen ervan, is de samenwerking tussen mbo en hbo op een flink aantal punten van belang. Echter, in de afgelopen jaren is gebleken dat het format daarvoor zoals in de wet staat en blijft staan en dan vooral in combinatie met een 'algemene maatregel van bestuur' (dus als deze als zodanig weer wordt ingevoerd, want de vorige was maar tijdelijk...), niet leidt tot de gewenste en de meest zinvolle resultaten. Dat kan anders, en beter. Mogelijk dat de verdere invoering van Regionale Associate Colleges daarbij gaat helpen, als dan maar wel duidelijk is wat de criteria zijn voor het hebben van een RAC.

Op basis van de ervaringen die in de afgelopen jaren zijn opgedaan, kan ervoor worden gekozen om binnen deze wettelijk mogelijke samenwerking rond het verzorgen van een Ad, voor een andere invulling te kiezen en niet alleen in organisatorische zin toe te staan dat het eerste leerjaar op de mbo-locatie kan plaatsvinden.

Deze samenwerking kan vervolgens plaatsvinden op basis van afspraken rond cruciale aspecten van de Ad, die door beide instellingen (mbo en hbo) worden onderschreven en vastgelegd in een formele overeenkomst. Deze overeenkomst maakt dan deel uit van een accreditatie binnen het hbo en het toezicht van de inspectie binnen het mbo.

6 Arts / Science

Een totaal niet belangrijk punt, maar toch maar even hier aan te kaarten, is het besluit om aan de graad Ad niet te mogen toevoegen: 'of Arts' dan wel 'of Science'. Niemand zal daar wakker van liggen maar de reden die wordt aangedragen, is wel opmerkelijk nl. dat er wordt aangesloten bij de praktijk in andere Europese landen.

De vraag is dan: Welke landen? Speurwerk, in documenten, internet en andere bronnen, laat zien dat er sowieso geen sprake is van 'een praktijk' en zeker niet van een bewuste actie op dit punt in andere landen.

Het is zo dat op dit moment in allerlei landen zo'n Ad (Short Cycle Higher Education) in de vorm die wij kennen, niet hebben (Duitsland weigert dit principieel), of gewoon een eigen naam gebruiken (Frankrijk en Vlaanderen bijvoorbeeld). Tevens is het zo dat in veel landen ook voor een Bachelor geen Arts / Science wordt gebruikt.

Overigens is in landen als de VS het standaard zo geregeld dat de Associate degree een toevoeging 'of Arts' dan wel 'of Science' heeft. Het interessante daar is dat een Ad die puur arbeidsmarktgericht is, de toevoeging 'of Applied Arts' dan wel 'of Applied Science' meekrijgt...

Bij elkaar voldoende materiaal voor inhoudelijke discussies, niet alleen op de Dag van de Ad, maar ook binnen instellingen en regionale samenwerkingsverbanden.
